

SAKLIG GRUND LEDDE TILL DUBBLA FRIANDEN

Två SVT-ärenden behandlades på granskningsnämndens tredje möte denna höst. Det ena gällde ett inslag i Rapport om coronaviruset och smittspridningen i Ryssland och det andra var en reprisering av ett fyra minuter långt program om tussilago i serien Örtskolan. I båda fallen prövades sakligheten och SVT kunde visa saklig grund för de uppgifter som anmälare reagerat på. Örtskolan prövades också mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och friades.

FANNS SAKLIG GRUND FÖR PÅSTÅENDE OM OKLAR SMITTSPRIDNING

FRIAT: Rapport, SVT1, 2020-03-30, kl 19.30, inslag om coronaviruset i Ryssland; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 20/01305.

Inslaget var ett delvis bildsatt telegram där programledaren sa följande: *"I Moskva så har drygt 1500 personer bekräftats smittade och i dag införs hårda restriktioner för invånarna. Bara personer med specialtillstånd får röra sig fritt i staden och myndigheterna ska se till att reglerna följs genom ett övervakningssystem. Men hur smittspridningen ser ut i resten av Ryssland är oklart."*

Anmälaren ansåg att SVT misstänkliggjorde och förtalade de ryska myndigheternas hela verksamhet och den statistik som presenterades och skrev bland annat att *"På den ryska regeringens webbsida finns information tillgänglig för alla som verkligen vill informera sig om vad regeringen gör och planerar för att åtgärda den situation som uppkommit i och med coronavirusets spridning. Varje dag sker regeringens avstämning och planering i denna fråga med samtliga ansvariga och dess staber. Deras rapporter presenteras sedan på denna hemsida. Denna avstämning kan även invånarna i Ryssland följa via landets tv-kanaler i direktsändning eller i nyhetssammandrag. Det finns sålunda dagligen uppdaterad statistik om antalet coronasmittade, både totalt och regionalt."*

SVT skrev i sitt yttrande bland annat att det finns saklig grund för påståendet att spridningssituationen i landet är oklar. Detta baserades på uppgifter som SVT:s korrespondent i Ryssland tagit del av från flera av varandra oberoende källor.

Telegrammet sändes även tidigare samma dag men följdes då av en kort kommentar från SVT:s korrespondent som bland annat sa följande: *"Det är mycket möjligt att läget är oerhört mycket sämre än det som officiellt sägs. Moskvas borgmästare är en av få som nästan har läxat upp president Putin och sagt att det här är mycket värre."* Kommentaren från SVT:s korrespondent var tänkt att även följa efter telegrammet i sändningen kl. 19.30 men en sen ändring i körschemat resulterade i att den inte sändes då. SVT ansåg att avsaknaden av fördjupningen dock inte var så avgörande att telegrammet, trots att kommentaren inte sändes, strider mot kravet på saklighet.

SVT:s korrespondent hade också inför sin rapport intervjuat ordförande för "Läkaralliansen", som bestämt hävdade att den officiella statistiken kraftigt förvrängde siffrorna. Ordförande för "Läkaralliansen" medverkade också i ett inslag om Rysslands hantering av coronaviruset som sändes i Rapport den 25 mars 2020, det vill säga fem dagar tidigare. I det inslaget sa Rysslands president att: *"Trots den potentiellt höga risknivån är situationen i stort sett under kontroll."* I samma inslag sa ordförande för "Läkaralliansen" följande: *"Det är inte lönt att vänta på att makthavarna ska slå larm. De kommer att släta över och manipulera statistiken för att visa att allting här är bara bra. De tjänar ju inget på att erkänna sitt ansvar för sjukhus har rivits, mängder av sjukvårdspersonal avskedats och för att hela hälso- och sjukvårdssystemet slagits i spillror."*

Granskningsnämnden skrev i sin bedömning att *"Anmälaren har huvudsakligen framfört kritik mot påståendet att det var oklart hur smittspridningen av coronaviruset sett ut i Ryssland samt att SVT på detta sätt misstänkliggör offentlig statistik från den ryska regeringen. SVT har i sitt yttrande anfört att flera av varandra oberoende källor kritiserar regimen i Ryssland för att manipulera statistiken. Granskningsnämnden anser att SVT visat grund för påståendet och inslaget strider därför inte mot kravet på saktlighet i denna del. Nämnden kan inte heller finna att vad anmälaren i övrigt anför medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saktlighet eller de regler som gäller för SVT:s programverksamhet."*

REPRIS OM TUSSILAGO VAR INTE OSAKLIG

FRIAT: Örtskolan, SVT2, 2020-06-02, program om tussilago; fråga om saktlighet och mediets genomslagskraft. Dnr. 20/02388.

Örtskolan var en serie korta program som på ett enkelt sätt skulle lära publiken mer om vanliga växter, ge exempel på olika användningsområden, traditionella och nya. Serien sändes första gången 2013 och det nu aktuella programmet, som var fyra minuter långt, var alltså en repris.

I programmet om hästhov (tussilago) sågs programledaren, som presenterades med titeln örterapeut, inledningsvis i programmet plocka tussilago i ett dike. Hon sa bland annat följande: *"Den här växten, hästhov, den berättar själv vad den är bra till. För namnet, det är en omkastning av det gamla namnet som var hosthäva. Och det är precis det den gör, den häver hosta. Det latinska namnet tussilago det betyder samma sak, jag löser slem."* Programledaren sågs sedan plocka blad på en gräsmatta. Hon smakade på ett blad och konstaterade att det var hästhov. Därefter visade hon hur många blad som var en lagom mängd till en kopp te. Hon la bladen i en kopp och höllde vatten över. Lite senare sa hon: *"Det här är ett sådant te som man inte får dricka varje dag, utan bara när man är förkyld eller lite rosslig i halsen. Om man har kronisk hosta, då måste man gå till doktorn för då krävs det tyngre grejer."*

Anmälaren anförde bland annat att programledaren rekommenderade te på tussilago mot hosta, utan att nämna att tussilago innehåller leverskadande ämnen, pyrrolizidinalkaloider (PA). Människor och djur avråds idag från att inta tussilago. Programmet utsatte människor för fara, särskilt under rådande läge när många har hosta, är rädda och kan lockas prova örtmedicin i brist på annat.

SVT skrev i sitt yttrande att bedömningen när Örtskolan spelades in var att några koppar te då och då vid förkylning och hosta inte kan ackumulera skadliga mängder PA i kroppen. Det betonades även av programledaren som sa att teet inte skulle drickas varje dag, endast när man är förkyld eller rosslig i halsen. I och med anmälarens mejl har redaktionen uppdaterat sig om rådande bedömning gällande hästhov och PA. Som redaktionen uppfattat det pågår det nu diskussioner om PA på EU-nivå. SVT vill samtidigt betona att Livsmedelsverket i Sverige inte har formulerat någon rekommendation gällande PA och hästhov. Livsmedelsverket hänvisar vidare till Giftinformationscentralen och därifrån fick redaktionen följande besked: *"Enstaka intag av tussilago föranleder ingen åtgärd. När det gäller återkommande intag av tussilago har vi ingen kunskap kring värdering av eventuell lägsta nivå som är ofarlig för levern, så vi kan dessvärre inte uttala oss i frågan. Vi har ingen kunskap att bygga uttalandet på."*

Granskningsnämnden skriver i sin bedömning att *"Anmälaren anför i huvudsak att tussilago innehåller leverskadande ämnen och att det därför inte bör rekommenderas mot hosta. Av SVT:s yttrande framgår att det i nuläget inte finns någon avrådan från att inta tussilago, men även att det*

inte är klarlagt vilken mängd som är ofarlig för levern när det kommer till återkommande intag. Då programledaren informerade tittarna om att te på tussilago inte kunde drickas dagligen och mot bakgrund av uppgifterna i SVT:s yttrande kan nämnden dock inte finna att programmet strider mot kravet på saklighet eller mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.”

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!